

Notat om kunstnerorganisasjonenes oppnevningsrett til stipendkomiteer for Statens kunstnerstipend

Kunstnernettverket samler 20 landsomfattende organisasjoner som representerer skapende og utøvende kunstnere i Norge. Samlet har disse forbundene om lag 29 000 medlemmer. Nettverket arbeider med kunstnerpolitikk, med særlig vekt på kunstneres inntektsforhold, sosiale rettigheter, stipend, vederlag og opphavsrett.

Innledning

Kunstnernettverket har ved to anledninger meldt inn synspunkter til utredningen av Statens kunstnerstipend, i innspill av 1. februar 2016¹ og 23. september 2016². I forbindelse med framleggelsen av forslag til statsbudsjett for 2018, ser vi behov for et notat som kort sammenfatter våre synspunkter på organisasjonenes oppnevningsrett til stipendkomiteer for Statens kunstnerstipend. Kunstnernettverkets synspunkter er grundig presentert i de nevnte dokumenter, og vi vil her kortfattet gjengi de viktigste poengene.

1 Legitimitet i oppnevning av stipendkomiteer

Kunstnerorganisasjonene tilbyr oppnevningssystemer som er godt forankret og vel kjent i kunstnermiljøene, og som sikrer bred rekruttering av ulike kunstsyn, mangfold i kunstneriske praksiser, uttrykk og sjangre, hensyn til geografisk spredning osv. Fagfellene oppnevnes gjennom etablerte demokratiske strukturer, med innstilling av stipendkomitemedlemmer fra valgkomiteer, og valg på årsmøter eller annen form for skriftlig valg blant medlemmene. Stipendkomiteenes medlemmer har begrenset tjenestetid, noe som sørger for rullering av komitémedlemmer med jevne mellomrom. Dette gjør at et enkelt kunstsyn ikke får mulighet til å feste seg som rådende i komiteene.

I rapporten «Når kunstnere vurderer yringsfrihet i Norge, anno 2014» av Tore Slaatta og Hanne Okstad, kommer det frem at hele 83 % av de spurte kunstnerne ikke ser noen positiv effekt av at kunstnerorganisasjonene mister innflytelser på stipendtildelinger. Altså har dagens system stor grad av legitimitet blant kunstnerne.

Komitémedlemmene utfører denne oppgaven i kraft av sin kunstfaglige kompetanse og erfaring, og ikke som representanter for organisasjonen og deres interesser. Stipendtildelingene baseres utelukkende på utøvelse av kunstfaglig skjønn, sikret i fagfelleevaluering og utført i tråd med gjeldende forskrifter og habilitetsregler.

1.1 Uorganiserte kunstneres tilgang til stipender

Legitimiteten av dagens oppnevningssystem i kunstnerorganisasjonene forutsetter en høy organisasjonsgrad blant kunstnerne. Kunstnerundersøkelsen 2006 gav et anslag på antall aktive, uorganiserte kunstnere, basert på statistikk over stipendmottakere og Bedrifts- og foretaksregisteret. Et noe usikkert anslag landet på 4850 uorganiserte av totalt 19000 aktive kunstnere, hvilket tilsvarer om lag 25 % (side 70).

¹ http://www.kunstnernettverket.no/pdf/20160201_innspill_SKS.pdf

² http://www.kunstnernettverket.no/pdf/20160923_utredning_SKS.pdf

Det har blitt fremsatt påstander om at uorganiserte kunstnere ikke har tilgang på stipendordningene. De statlige stipendordningene er meget vel kjent i kunstnermiljøene. Stipendene utlyses offentlig. Alle kunstnere kan søke og blir vurdert på likt grunnlag, basert på kunstnerisk skjønn. Om søkerne er medlem av en kunstnerorganisasjon er irrelevant for søknaden, og komitémedlemmene opplyses ikke om eventuelle medlemskap. Dette betyr at både organiserte og ikke-organiserte kunstnere behandles på lik linje.

Dette bekreftes i statistikken. Kunstnerundersøkelsen 2013 opplyser at andelen uorganiserte kunstnere som mottok stipend fra SKS i 2014 var 32 % (side 38). Det er heller ikke tillatt å vektlegge medlemskap i tildeling av stipender, jfr forskrift: Del II. Fellesbestemmelser pkt.5:

«Ved tildeling av stipend skal det bare legges vekt på kunstnerisk aktivitet og kvalitet. Det skal ikke tas hensyn til kjønn, medlemskap i kunstnerorganisasjoner, eller religiøs eller politisk oppfatning»

1.2 Uorganiserte kunstners valgbarhet til stipendkomiteer

Selv om statistikk viser at uorganiserte kunstnere har samme tilgang på stipender som organiserte, har Utvalget for statens kunstnerstipend i sin utredning problematisert at 25 % av kunstnerbefolkningen «i liten grad er valgbar til komiteer som innstiller til stipend» (s 24). Kunstnernettverket erkjenner at det i dag er ulike oppnevningssystemer og -regler for stipendkomiteer i de ulike organisasjonene. Flere komiteer har i dag uorganiserte kunstnere, men dette gjelder ikke alle. Derfor har vi foreslått at forskriften for Statens kunstnerstipend endres, slik at det blir et krav om at innstilling av komitemedlemmer baseres på kunstfaglig kompetanse – uorganiserte kunstnere **skal** være valgbar.

2 Maktkonsentrasjon, tap av kompetanse og transparens

Kunstnernettverket har argumentert mot at Utvalget for SKS skal oppnevne stipendkomiteer fordi oppnevning av både fagutvalg og stipendkomiteer gjennom Kulturrådet fører til en konsentrering av makt. Hvis Utvalget for SKS skal oppnevne stipendkomiteene, flyttes makt som i dag er spredd på et høyt antall organisasjoner til ett utvalg på fem personer. Et slikt utvalg kan umulig besitte den kompetansen som alle landets kunstnerorganisasjoner og deres medlemmer besitter på sine respektive felt. Stipendkomiteene vil ikke lenger bli oppnevnt i åpne, demokratiske prosesser blant landets kunstnere, men i en lukket prosess i et utvalg oppnevnt av departementet.

Kunstnernettverket mener også det er prinsipiell grunn til å opprettholde et skille mellom Kulturrådets ordninger og Statens kunstnerstipend. Formålene bak disse støttesystemene er forskjellige. Støtteordningene i Kulturrådet har ofte mer spesifikke formål, tildelt på bakgrunn av prosjektsøknad, mens kunstnerstipendene finansierer kunstnerisk utvikling og arbeid. Skillet er viktig ut fra et maktspredningsprinsipp. Kunstnere bør ha mulighet til faglig vurdering og støtte fra flere ulike fagutvalg, oppnevnt gjennom ulike maktstrukturer. Dette bidrar til et mangfold i kunstfeltene.

3 To-trinns saksbehandling

Stipendkomiteene har i dag innstillingsrett for stipendene, mens Utvalget for statens kunstnerstipend foretar den endelige tildelingen av stipender. Stipendtildelingen skjer på bakgrunn av skriftlig begrunnede innstillinger fra stipendkomiteene. Den endelige tildelingen blir gjort etter en vurdering av om

WWW.KUNSTNERNETTVERKET.NO POST@KUNSTNERNETTVERKET.NO

stipendkomiteenes innstillinger er i tråd med de krav som følger av forskriften, og Utvalget påser at tildelingene er innenfor de økonomiske rammene gitt i kvotefordelingen. På denne måten har allerede staten, ved Utvalget, den endelige beslutningsmyndighet over stipendene.

4 Økt byråkrati

Mange kunstnerorganisasjoner tildeler stipend fra vederlagsfond og ulike legat. I de fleste tilfeller er dette samme stipendkomite som innstiller til Statens kunstnerstipend. Dette gir en stor samordnings- og effektiviseringsgevinst. Prinsipielt sett er formålene de samme for de kollektive vederlagsmidlene og de statlige stipendene. Søkerne er de samme. Ved å samordne søknadsbehandlingen, sikrer man også at søkerne ses under ett. Dersom man skal skille innstillingsarbeidet for statlige stipend og vederlagsbaserte stipend, vil det bety en dobbel søknadsbehandling, og muligens en dobling av antall stipendkomiteer. I mandatet for modernisering av Statens Kunstnerstipend er Kulturdepartementet opptatt av effektivisering, enkelhet og avbyråkratisering. Å skille behandlingen og la Statens kunstnerstipend stå for sin egen behandling, vil være å gå motsatt vei.

5 Oppsummerende betraktninger

Kunstnernetverket mener at løsningen ligger i presisering av gjeldende forskrifter, for å tydeliggjøre de prinsippene og felles verdiene Kulturrådet og kunstnerorganisasjonene deler, som vi anerkjenner ikke er formalisert godt nok per i dag. Forskriften bør inneholde:

- Krav om å tilstrebe mangfold i sammensetning av komiteen (geografi, alder, kjønn)
- Krav om at innstilling av komitémedlemmer baseres på kunstfaglig kompetanse, uavhengig av organisasjonstilknytning – uorganiserte kunstnere skal være valgbare
- Utvalget gis retten til å sette inn observatør i komiteene ved behov

Kunstnernetverket støtter utvalget i at det er viktig å styrke dialogen, diskusjonen og informasjonsflyten mellom komiteene og utvalget. Vi er imidlertid ikke enig i at det krever endringer av oppnevningssystemet for å sikre dette eller at dagens oppnevningssystem på noen måte forhindrer en styrket dialog. Dialog og samhandling kan klargjøres i både retningslinjer og styrkes i en omlegging av praksis: blant annet gjennom opprettelse av en observatørfunksjon og bedre dialogmøter mellom utvalg og komité.

På vegne av Kunstnernetverket,
vennlig hilsen kunstnerpolitikkutvalget

Hilde Tørdal – styreleder Norske Billedkunstnere (leder)
Mari Opsahl – politisk rådgiver Norske Kunsthåndverkere
Katinka Maraz – styreleder Forbundet Frie Fotografer
Heidi Marie Kriznik – leder Den norske Forfatterforening
Jørgen Karlstrøm – styreleder Norsk Komponistforening

WWW.KUNSTNERNETTVERKET.NO POST@KUNSTNERNETTVERKET.NO

NORSKE BILLEDKUNSTNERE | NORSKE KUNSTHÅNDVERKERE | FORBUNDET FRIE FOTOGRAFER | GRAFILL | DEN NORSKE FORFATTERFORENING | NORSKE BARNE- OG UNGDOMSBOKFORFATTERE
NORSKE DRAMATIKERES FORBUND | NORSK OVERSETTERFORENING | NORSK FAGLITTERÆR FORFATTER- OG OVERSETTERFORENING | MUSIKERNES FELLESGRANISASJON | GRAMART
NORSK KOMPONISTFORENING | NOPA - NORSK FORENING FOR KOMPONISTER OG TEKSTFORFATTERE | NORSK SKUESPILLERFORBUND | NORSK SCENEINSTRUKTØRFORENING
NORSKE SCENOGRAFER | NORSKE DANSEKUNSTNERE | NORSK FILMFORBUND | NORSKE FILMREGISSØRER | NAVIO- NORSK AUDIOVISUELL OVERSETTERFORENING